

การเสริมสร้างความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรชุมชน ของสภาชุมชน^{*}

Cooperrative Enhancement of Community Council in Community Resource Management

สิทธิชัย ธรรมัน, สมคิด แก้วทิพย์, เฉลิมชัย ปัญญาดี และปรารถนา ยศสุภ
Sittichai Thummakun, Somkid Kaewthip, Chalermchai Panyadee and Pradtana Yossuck
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: sittichai.mju@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเสริมสร้างความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรชุมชนของสภาชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเชิงเอกสารและใช้แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน ซึ่งเป็นผู้ที่ผ่านเงื่อนไขและหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนงานของสภาชุมชนที่เชื่อมโยงประเด็นการจัดการทรัพยากรชุมชน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อให้ได้ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาการเสริมสร้างความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรชุมชนของสภาชุมชน พบว่า การเสริมสร้างความร่วมมือ ประกอบด้วย ความร่วมมือภายในและความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายที่มีมุมมอง ประกอบด้วย 1) การมีแนวคิดอุดมการณ์ร่วมของการเข้ามาเป็นผู้มีส่วนได้เสีย 2) การออกแบบพื้นที่กลางในการทำงานร่วม 3) การกำหนดเป้าหมายร่วม 4) การมองเห็นคุณค่าร่วม 5) การสร้างปฏิสัมพันธ์ผ่านการปฏิบัติงานร่วมกัน 6) การสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนบนฐานการนำรวมหมู่ 7) การสร้างข้อตกลงในการจัดการทรัพยากรชุมชนร่วมกัน และ 8) การทบทวนการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: สภาชุมชน; การเสริมสร้างความร่วมมือ; การจัดการทรัพยากรชุมชน

^{*}ได้รับบทความ: 27 กันยายน 2565; แก้ไขบทความ: 19 มีนาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 25 มีนาคม 2566
Received: September 27, 2022; Revised: March 19, 2023; Accepted: March 25, 2023

Abstract

The qualitative study aimed to investigate Cooperative enhancement of community council in community resource management. Data were collected through documentary review and in-dept interview conducted with 15 key informants. Who passed the conditions and criteria for selecting key informants. Being knowledgeable expertise and have work experience related to driving the work of the community council that connects to community resource management issues. Obtained data were analyzed by using content analysis for objective finding.

Results of the study revealed that: Regarding to the cooperation enhancement of both internal and external community resource management, it consisted of the following components: 1) the common ideology of becoming a possessor contribution; 2) collaborative central space design; 3) common goal setting; 4) shared value; 5) building interactions through the collaboration; 6) creation of existence participation from on sectors on the basis of collective leadership; 7) common agreement to manage community resources together; and 8) continuous collaboration review.

Keywords: Community Council; Cooperative Enhancement; Community Resource Management

1. บทนำ

ปัจจุบันการจัดการทรัพยากรชุมชนมุ่งให้ความสำคัญกับภาคประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐในการจัดการ พร้อมทั้งได้มีการพัฒนานโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการ รวมทั้งกลไกของกฎหมายเพื่อรองรับสิทธิในการจัดการ ให้สอดคล้องกับแนวโน้มและพัฒนาการของการจัดการทรัพยากรในปัจจุบัน โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) โดยมีเป้าหมาย

สร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ และเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาการพึ่งตนเองและการจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมคุณภาพที่สำคัญถึงจัดการและการเข้าถึงทรัพยากร เช่น การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการจัดการทรัพยากรชุมชนระหว่างเขตพื้นที่ป่าทับซ้อน พื้นที่ทำกินของประชาชน รับรองสิทธิชุมชนในการเข้าใช้ประโยชน์ที่ดิน กำหนดมาตรการเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรชุมชนอย่างเป็นธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่เป็นทุนเดิมชุมชน โดยชุมชนท้องถิ่นอยู่ภายใต้บทบาทและภาระหน้าที่ของกลุ่มผู้นำชุมชน แกนนำกลุ่มองค์กรในนาม “สภาชุมชน” ซึ่งแต่ละพื้นที่มีลักษณะรูปแบบ กลไก วิธิดำเนินงานที่แตกต่างกัน แต่โดยส่วนใหญ่จะมีฐานคิดในการดำเนินงานที่เหมือนกัน คือ การมีจารีตประเพณีและข้อตกลงของชุมชนเป็นกลไกสำคัญที่ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการทรัพยากรชุมชน และหากมองว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ชุมชนย่อมมีความสามารถที่จะดูแลควบคุมวิถีการดำรงชีวิตของตนเอง (อรทัย อินต๊ะไชยวงศ์, 2560, หน้า 171-193) ซึ่งเป็นสิทธิในชีวิตและปัจจัยการดำรงชีวิต ในกรณีดังกล่าวหากเห็นว่า ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนโดยมีอยู่ เพื่อการดำรงชีพของประชาชนหรือชุมชนในท้องถิ่นนั้น ประชาชนหรือชุมชนในท้องถิ่นนั้นย่อมต้องเป็นผู้มีสิทธิเหนือทรัพยากร การที่จะอนุรักษ์และจัดการเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติได้รับการดูแลรักษาเพื่อใช้ประโยชน์ให้ยั่งยืน

ดังนั้น ชุมชนท้องถิ่นจึงมีความชอบธรรมที่จะมีสิทธิเหนือทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของตนมากกว่าคนภายนอกชุมชนที่ไม่ได้เป็นผู้อาศัยทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมของชุมชน เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต (อุดมศักดิ์ สิ้นธิพงษ์, 2558, หน้า 104-113) จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่รัฐต้องยอมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการดังกล่าว เพื่อจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมในแง่ของการใช้ทรัพยากรการบำรุงรักษาและอนุรักษ์ ทั้งยังเป็นการป้องกันปัญหาความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการแย่งชิงทรัพยากร ตลอดจนปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคนในท้องถิ่นอีกด้วย

ความเป็นจริงชุมชนท้องถิ่นในหลายพื้นที่ยังคงประสบปัญหาการจัดการทรัพยากรชุมชนและยิ่งทวีความรุนแรง ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชน ทั้งในระหว่างคนในชุมชนเอง คนในชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เนื่องด้วยปัญหามีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกัน หลายพื้นที่จึงได้พยายามหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาผ่านกระบวนการต่างๆ ทั้งในรูปแบบการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหา การจัดตั้งเป็นกลุ่มองค์กรชุมชน การหาตัวกลางเพื่อมาเป็นหน่วยประสานปัญหาและความต้องการ แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ แต่กลับกันหลายๆ พื้นที่กับสามารถแก้ปัญหาการจัดการทรัพยากรชุมชนได้ด้วยผ่านกระบวนการรวมกลุ่มในรูปแบบของ “สภาชุมชน”¹ ซึ่งแต่ละพื้นที่ก็มีความแตกต่างกัน

¹ สภาชุมชน หมายถึง สภาชุมชนระดับตำบลที่เป็นทางการ เช่น สภาองค์กรชุมชน สภาเกษตรกร สภาวัฒนธรรม สภาเด็กและเยาวชน ฯลฯ และสภาชุมชนระดับตำบลที่ไม่เป็นทางการ เช่น สภาผู้นำชุมชน สภาชุ่ยร่อ สภากาแฟ สภาผู้นำ 59 สภาลานวัดตะโหนด สถาบันพัฒนาทรัพยากรและเกษตรกรรมยั่งยืนแม่ทา สภาเอะมื่อเจ๊ะคี สภาพลเมือง สภาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ที่มีเป้าหมายร่วมเดียวกันคือการพัฒนาชุมชนโดยขับเคลื่อนการแก้ปัญหาการจัดการทรัพยากรชุมชนให้เกิดความเสมอภาคและความเท่าเทียมในเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชน

ทั้งในเรื่องของกระบวนการ วิธีการ การเป็นกลุ่ม ทางการและไม่เป็นทางการ หรือแม้แต่วิธีการ รวมกลุ่มสมาคมชนเพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการ ทรัพยากรชุมชน แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นพื้นฐานในการ ขับเคลื่อนสมาคมชนก็คือ กระบวนการคิดรวมหมู่ การเป็นพื้นที่กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พื้นที่ รับฟังปัญหาความต้องการของชุมชน เพื่อกำหนด แนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน ท้องถิ่นร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ตอบสนอง ความต้องการ และแก้ปัญหาของชุมชนท้องถิ่นได้ อย่างตรงจุด และเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่น เข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมคิด การมีส่วนร่วมพัฒนา ศักยภาพของคนในชุมชน สร้างกระบวนการเรียนรู้ ติดอาวุธทางปัญญา ตลอดจนการสร้างอำนาจ ต่อรองในการจัดการทรัพยากรชุมชนร่วมกัน (ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ, 2564)

“สมาคมชน” ที่ขับเคลื่อนการแก้ปัญหา การจัดการทรัพยากรชุมชนนั้นมีหลากหลาย ลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นสมาคมชน ที่ได้รับอิทธิพลทาง ความคิดและมีการก่อเกิดจากการบริหารแบบ แยกส่วน (Separation) หรือลัทธิปัจเจกชนนิยม เป็นสมาคมชน ที่ใช้ระบบตรวจสอบถ่วงดุล เป็นพื้นฐานในการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐอื่นๆ และสมาคมชน ที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดและมีฐานคิดการ ก่อเกิดจากการบริหารแบบองค์รวม/ฉันทามติ (Collectivity) หรือลัทธิรวมหมู่ เป็นสภาผู้นำชุมชน สภาชอ สถาบันพัฒนาทรัพยากรและเกษตรกรรม ยั่งยืนแม่ทา ฯลฯ ที่ใช้ระบบการช่วยเหลือเกื้อหนุน ในการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

และหน่วยงานของรัฐอื่นๆ ซึ่งสมาคมชนแต่ละ รูปแบบมีโครงสร้าง ระบบการจัดการ กลไกการ ทำงานแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียงผลสำเร็จเชิง รูปธรรมในพื้นที่ของสมาคมชนบางส่วนที่ขับเคลื่อน ให้เกิดการจัดการทรัพยากรชุมชน แต่ยังมีสภา ชุมชนในหลายพื้นที่ที่ไม่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการ จัดการทรัพยากรชุมชนได้เท่าที่ควร จึงจำเป็นต้อง มีการพัฒนาและเสริมศักยภาพของสมาคมชนให้ เข้มแข็ง โดยใช้การเสริมสร้างความร่วมมือเป็น หัวใจสำคัญในการพัฒนาสมาคมชนทั้งในมิติของ การเสริมสร้างความร่วมมือภายในและการเสริม สร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เพื่อให้เกิดการ พัฒนาการทำงานของสมาคมชนให้เป็นพื้นที่กลาง ของการจัดการร่วม ที่สามารถแก้ปัญหามานagement ทรัพยากรชุมชน เกิดความเท่าเทียมในการเข้าถึง ทรัพยากรชุมชน การใช้ประโยชน์ทรัพยากร ทรัพยากร ชุมชน และสิทธิในทรัพยากรชุมชน ตลอดจนแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากข้อพิพาทที่เกี่ยวข้อง การใช้ทรัพยากรชุมชน ทั้งที่เป็นประเด็นพิพาท ระหว่างประชาชนกับประชาชน ประชาชนและ ภาครัฐ และยกระดับการพัฒนาชุมชนให้สามารถ จัดการตนเอง สร้างโอกาส สร้างอำนาจต่อรอง ในการจัดการทรัพยากรชุมชนของตนเอง โดยใช้ ฐานการเสริมสร้างความร่วมมือเป็นกลไกกลางใน การจัดการทรัพยากรชุมชน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการเสริมสร้างความร่วมมือใน การจัดการทรัพยากรชุมชนของสมาคมชน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกในการดำเนินการวิจัย (Creswell and Garrett, 2008) โดยกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ที่สอดคล้องกับการศึกษาวิจัย เพื่อเป็นข้อมูลเสริมหรือเทียบเคียงมีรายละเอียดตามขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำสมาคมฯ หรือประธานสมาคมฯ นักวิชาการที่เกี่ยวข้องทางด้านสมาคมฯ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 15 คน ประกอบด้วย ประธานสมาคมฯ 8 คน เลขานุการสมาคมฯ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญงานสมาคมฯ จำนวน 2 คน และนักวิชาการที่ขับเคลื่อนเรื่องสมาคมฯ จำนวน 3 คน มีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1.1 การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นประธานสมาคมฯ ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีการดำรงตำแหน่งประธานสมาคมฯ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรชุมชนเน้นทรัพยากรดิน น้ำ และป่า ตลอดจนมีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมในการแก้ปัญหาการจัดการทรัพยากรชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง

1.2 การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นเลขานุการสมาคมฯ ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีการดำรงตำแหน่งเลขานุการสมาคมฯ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจต่อการดำเนินงานของสมาคมฯ ตลอดจนมีข้อมูลเชิงลึกของสมาคมฯ และเป็นผู้ช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนงานของ

สมาคมฯด้านการจัดการทรัพยากรชุมชนที่เกิดผลเชิงรูปธรรม

1.3 การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้เชี่ยวชาญงานสมาคมฯ การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนงานของสมาคมฯ และเป็นตัวแทนหน่วยงานสนับสนุนการดำเนินงานของสมาคมฯ ทั้งในระดับปฏิบัติการและระดับนโยบาย

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นนักวิชาการที่ขับเคลื่อนเรื่องสมาคมฯ การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับสมาคมฯ และเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับการดำเนินงานของสมาคมฯทั้งในระดับพื้นที่ชุมชนไปจนถึงระดับประเทศ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยกำหนดแนวคำถามจากวัตถุประสงค์การวิจัย ตั้งเป็นคำถามย่อยและนำคำถามย่อยมาเรียบเรียงเป็นข้อคำถาม โดยจัดลำดับ และผูกเรื่องราวเพื่อใช้ในการสนทนาประเด็นหลักที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ การเสริมสร้างความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรชุมชนของสมาคมฯ และเมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อนำไปสู่การสรุปผลการศึกษาวิจัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ซึ่งเป็นการนำข้อมูลที่ได้มาอ่านและจับประเด็นสำคัญ และลงรหัสข้อมูลแบบอุปนัย โดยแนวทางการวิเคราะห์ประกอบด้วย การจัด

ระเบียบข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกการสังเกตระหว่างสัมภาษณ์และคำสัมภาษณ์มาถอดคำสัมภาษณ์ทั้งหมดแบบคำต่อคำให้อยู่ในรูปเอกสารที่เป็นระบบก่อนนำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากการค้นคว้าจากเอกสารจากนั้นนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาเรียบเรียงเชื่อมโยง และสรุปเป็นผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอการเสริมสร้างความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรชุมชนของสภาชุมชน จากการวิเคราะห์ทั้งมุมมองความร่วมมือภายในและความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย เงื่อนไขการเสริมสร้างความร่วมมือ 8 ประการ ดังนี้

1. การมีแนวคิดอุดมการณ์ร่วมของการเข้ามาเป็นผู้มีส่วนได้เสีย การที่ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสภาชุมชนต้องมีแนวคิดความรู้สึกสำนึกและการรับรู้ร่วมถึงเหตุผลของการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสภาชุมชนในการพัฒนาและแก้ไขการจัดการชุมชนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีกว่าเดิม บนแนวคิดและอุดมการณ์ร่วมของการเป็นสภาชุมชน โดยใช้สภาชุมชนเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาจากฐานราก เชื่อมโยงการทำงานร่วมกับหน่วยงานทุกภาคส่วนที่ยึดโยงการพัฒนาบนฐานความต้องการของชุมชนและการจัดการทรัพยากรชุมชนที่ยั่งยืน
2. การออกแบบพื้นที่กลางในการทำงานร่วมเป็นการออกแบบพื้นที่กลางที่สามารถให้ทุก

เข้ามาร่วมในการดำเนินงานเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม โดยใช้พื้นที่กลางที่เกิดจากกระบวนการคิดรวมหมู่ในนามของสภาชุมชน เป็นพื้นที่แห่งการสร้างการเรียนรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น สมาชิกสภาชุมชน แกนนำสภาชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชน หน่วยงานภาคีเครือข่าย และคนในชุมชน ได้เข้ามาร่วมดำเนินงานเพื่อการจัดการปัญหา พัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้และปะทะสังสรรค์ทางความคิด ที่นำไปสู่การจัดการปัญหาของชุมชนบนฐานของการร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยหากวิเคราะห์เชิงกระบวนการของการออกแบบการสร้างพื้นที่กลาง พบว่ากระบวนการพัฒนาพื้นที่กลางการทำงานร่วมแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การมองเห็นวิกฤตร่วม การมองเห็นว่าการเข้ามาร่วมตอบโจทย์การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นพื้นที่ปลอดภัยของผู้เข้ามาร่วมที่มีความแตกต่างหลากหลายทั้งการเรียนรู้ การลงมือทำการดำเนินงานในมิติที่ตนเองพยายามขับเคลื่อนแต่เมื่อได้มาเป็นส่วนหนึ่งของระบบพื้นที่กลางและร่วมออกแบบพื้นที่กลาง (Platform) เพื่อให้เอื้อให้เกิดการทำงานร่วมกัน ก็จะทำให้ผู้เข้ามาร่วมรู้สึกถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวต่อการขับเคลื่อนงานที่เกิดขึ้น รู้สึกปลอดภัย สบายใจ และร่วมเรียนรู้กับมิตรสหายที่คุ้นเคย เกิดการขับเคลื่อนการจัดการทรัพยากรชุมชนในวงกว้างขึ้น

ระยะที่ 2 สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การได้มาร่วมเป็นส่วนสำคัญในการออกแบบพื้นที่กลางร่วมก็เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ที่เข้ามาร่วมกันความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับสภาชุมชนและ

นำไปสู่ความไว้วางใจต่อกัน โดยความไว้วางใจนำมาซึ่งการเชื่อมประสาน ผูกพัน และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ดำเนินงานร่วมกันด้วยความร่วมมืออย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งหากความไว้วางใจเป็นเงื่อนไขสำคัญของการออกแบบพื้นที่กลางการทำงานร่วมก็ต้องอยู่บนพื้นฐานของการเปิด ความหมายคือการเปิดใจยอมรับฟัง เปิดข้อมูลของตนเองที่เอื้อให้เกิดการทำงานร่วมที่ดี และการเปิดพื้นที่การเรียนรู้สู่การสร้างความรู้ใหม่ เพื่อการแก้ปัญหาการจัดการทรัพยากรชุมชนที่เกิดขึ้น

ระยะที่ 3 การออกแบบพื้นที่การเพื่อการจัดการร่วม เป็นสิ่งที่เกิดจากความร่วมมือของผู้ที่เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการทรัพยากรชุมชน โดยการออกแบบพื้นที่กลางในการทำงานร่วมต้องตั้งอยู่บนฐานของเป็นพื้นที่แห่งการเชื่อมโยง แบ่งปันและพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลง เป็นการออกแบบเพื่อให้คนที่เข้าร่วมไม่ว่าจะอยู่ในบทบาท หน้าที่ทางสังคมแบบใดก็สามารถเข้ามาร่วมในการดำเนินงานของสภาชุมชนได้ โดยการออกแบบพื้นที่การทำงานร่วมจะเป็นพื้นที่ความสัมพันธ์แนวนราบ ไม่เน้นการสั่งการแต่ให้ความสำคัญต่อระบบการทำงานร่วม โดยผู้ที่เข้าร่วมมีบทบาทของตนเองที่ต่างกัน การนำของผู้ที่เข้าร่วมก็จะขึ้นอยู่กับบทบาทหรือความรู้ความเชี่ยวชาญของผู้ที่เข้าร่วมนั้นๆ หากเป็นลักษณะองค์กรบทบาทการนำบนพื้นที่กลางก็จะเป็นไปตามประเด็นตามความเชี่ยวชาญขององค์กรหรือหน่วยงานนั้นๆ

3. การกำหนดเป้าหมายร่วม การผู้ที่เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของขบวนสภาชุมชนมอง

เป้าหมายของการดำเนินงานในอนาคตที่ต้องการให้เกิดร่วมกัน รับรู้เข้าใจทิศทางของสภาชุมชนร่วมกัน รวมถึงการมีเป้าหมายที่จะดำเนินไปของสภาชุมชน โดยการช่วยเหลือ ผลักดันเพื่อให้ถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ การกำหนดเป้าหมายร่วมจึงเป็นการหาจุดเริ่มเชิงยุทธศาสตร์และเป็นการวางเป้าหมายของการจัดการทรัพยากรชุมชนให้เป็นไปทิศทางเดียวกัน สภาชุมชนจึงเป็นเวทีกลางในการแลกเปลี่ยนมุมมองต่อการกำหนดเป้าหมายร่วมและเป็นเวทีสร้างความเข้าใจร่วมต่อการจัดการปัญหาทรัพยากรชุมชนที่เกิดขึ้น

โดยรายละเอียดของการกำหนดเป้าหมายแต่เดิมการกำหนดเป้าหมายร่วมอาจเริ่มจากความไม่เป็นทางการ ที่เกิดจากการปรึกษาหารือของผู้นำและขยายไปสู่กว้างเพื่อการรับรู้ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการใช้พื้นที่กลางอย่างสภาชุมชนเป็นที่แลกเปลี่ยน ถกเถียง เพื่อกำหนดเป้าหมายของการทำงานร่วมกัน ซึ่งจากการสังเคราะห์เงื่อนไขที่จะนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายร่วมสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นดังนี้

(1) การแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างความเข้าใจต่อสถานการณ์: การที่ชุมชนจะเข้าใจปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรชุมชนจะต้องเกิดจากการนำประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนมาทำความเข้าใจร่วมกัน โดยการสร้างความเข้าใจร่วมต่อสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจเป็นการแลกเปลี่ยนพูดคุยวงเล็กภายในชุมชน การประชุมผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน หรือการใช้เวทีสภาชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมจากหน่วยงานภาคีล้วนเป็นแนวทางในการจัดการทรัพยากรชุมชนของ

พื้นที่ที่ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและบริบทเชิงสังคมของชุมชนในแต่ละพื้นที่

(2) การวิเคราะห์ปัญหาทรัพยากรชุมชนเพื่อหาโจทย์ร่วมต่อปัญหาที่เกิดขึ้น: เป็นการนำประเด็นปัญหาทรัพยากรชุมชนมาทำการวิเคราะห์เพื่อหาโจทย์ร่วม เพื่อหาแนวทางในการจัดการทรัพยากรชุมชนก็เป็นประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้นำ แกนนำกลุ่มองค์กรชุมชน หน่วยงานภาคีเครือข่ายและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งอาจเป็นการนำปัญหาทรัพยากรชุมชนมาทำการแลกเปลี่ยน ถกเถียง ทำการวิเคราะห์ และหาแนวทางการจัดการร่วมผ่านการประชุมร่วมกัน หรือการจัดเวทีเชิงวิชาการโดยการนำโจทย์ปัญหาทรัพยากรชุมชนมาเป็นประเด็นการจัดการปัญหา ร่วมกัน

(3) การพูดคุยแลกเปลี่ยนผ่านเวทีสภาชุมชนเพื่อวางเป้าหมายร่วม: การพูดคุยปรึกษาหารือเกี่ยวกับประเด็นการจัดการทรัพยากรชุมชน อาจมีทั้งการพูดคุยที่ไม่เป็นทางการ เช่น การตั้งวงพูดคุยของกลุ่มแกนนำ การพูดคุยผ่านวงกินข้าว การพูดคุยผ่านการประชุมเล็กๆ ของแกนนำ การพูดคุยระหว่างแกนนำและเจ้าหน้าที่หน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างไม่เป็นทางการ ส่วนการพูดคุยแลกเปลี่ยนที่เป็นทางการ เช่น เวทีประชุมประจำเดือนของชุมชน เวทีประชุมคณะกรรมการชุมชน เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสภาชุมชน เวทีวางแผนการจัดการร่วมของหน่วยงาน เป็นต้น โดยการแลกเปลี่ยนเพื่อการวางเป้าหมายร่วมกันของผู้นำและสมาชิกสภาชุมชน และหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง จะมีการจัดขึ้นเป็นระยะเนื่องด้วยการ

วางเป้าหมายนั้นจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องหลายภาคส่วน อีกทั้งยังต้องการความร่วมมือจากจากสมาชิกและหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป้าหมายของการทำงานร่วมให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก ชุมชนและหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

(4) การสื่อสารอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับรู้เป้าหมายที่วางไว้: เมื่อได้เป้าหมายร่วมที่เกิดจากการสร้างความเข้าใจต่อประเด็นปัญหาการจัดการทรัพยากรชุมชน เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่ตรงกับเป้าหมายที่วางไว้ หรือการมีสมาชิกหรือหน่วยงานภาคีเข้ามาร่วมระหว่างทางในการจัดการกับปัญหาทรัพยากรชุมชนที่เกิดขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการสื่อสารเป้าหมายร่วมต่อผู้ที่เขามาร่วมอย่างต่อเนื่อง โดยการใช้สื่อสารผ่านการชี้แจงในเวทีสภาชุมชนที่มีการประชุมหรือการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้ที่ไม่ได้เขามาร่วมกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้น

4. การมองเห็นคุณค่าร่วม การที่สภาชุมชนเป็นพื้นที่กลางของการรวมตัวกันของกลุ่มคน กลุ่มองค์กร และภาคีเครือข่าย ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการทำงานเพื่อส่วนรวม โดยการมองเห็นคุณค่าของการทำงานเพื่อชุมชนเป็นคุณค่าร่วม ที่เกิดจากการนำประเด็นปัญหาของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรชุมชนมาเป็นโจทย์ร่วมในการคิดค้นและหาแนวทางการพัฒนาหรือแก้ปัญหาต่อการจัดการทรัพยากรชุมชน และให้ความสำคัญต่อการทำงานร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาและแก้ปัญหาการจัดการทรัพยากรชุมชน

5. การสร้างปฏิสัมพันธ์ผ่านการปฏิบัติงานร่วมกัน สภาชุมชนเป็นพื้นที่กลางของการทำงานร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน สภาชุมชนจึงเป็นพื้นที่แห่งการเปิดโอกาสให้ทุกคนมาทำงานร่วมโดยการจัดเวทีประชุมปรึกษาหารือต่อการจัดการทรัพยากรชุมชน การจัดเวทีประชุมเชิงวิชาการเพื่อการพัฒนาชุมชนในมิติต่างๆ การจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อการจัดการ ดูแลรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืน ที่ทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกัน เช่น การสำรวจทรัพยากรป่าต้นน้ำ การทำฝาย การทำแนวกันไฟ การรณรงค์และให้ความรู้เกี่ยวกับการห้ามเผา การทำเขตป่าอนุรักษ์ เป็นต้น ซึ่งผลจากการทำงานร่วมกันของสมาชิกสภาชุมชน ภาควิชา และผู้ที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ทำให้เกิดความคุ้นเคย เป็นมิตร และพร้อมให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันต่อการจัดการทรัพยากรชุมชน ที่จะนำไปสู่การจัดการทรัพยากรชุมชนที่ดีของชุมชนบนฐานของการเสริมสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

6. การสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนบนฐานการนำรวมหมู่ สภาชุมชนเป็นพื้นที่เสริมสร้างความร่วมมือของทุกภาคส่วน ที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา และแก้ปัญหาการจัดการทรัพยากรชุมชน โดยเริ่มตั้งแต่การเข้ามาร่วมกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ การร่วมออกแบบแผนหรือโครงการ จนนำไปสู่การปฏิบัติตามแผนงาน กิจกรรมและโครงการที่วางไว้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยน

เปลี่ยนความรู้ ปัญหา และเรียนรู้วิธีการเพื่อให้สามารถปฏิบัติหรือทำให้ดีขึ้นกว่าเดิม และพัฒนาระดับความสัมพันธ์และความสุขที่สมาชิกสภาชุมชนและภาคีเครือข่าย

7. การสร้างข้อตกลงในการจัดการทรัพยากรชุมชนร่วมกัน เป็นกระบวนการที่สภาชุมชนและภาคีเครือข่ายร่วมกันสร้างข้อตกลงในการดำเนินงาน โดยการสร้างข้อตกลงร่วมอาจมีทั้งข้อตกลงที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่ขึ้นอยู่กับเป้าหมายหรือสถานการณ์ปัญหาการจัดการทรัพยากรที่สภาชุมชนและภาคีกำลังเผชิญ ประกอบกับการทำงานของสภาชุมชนเป็นการทำงานลักษณะเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานภาคีที่มีความหลากหลาย ทั้งด้านวัฒนธรรม การทำงานขององค์กรเป้าหมายการดำเนินงานต่อการจัดการทรัพยากรชุมชน การบริหารจัดการการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย ดังนั้นการสร้างข้อตกลงร่วมต่อการจัดการทรัพยากรชุมชนจึงเป็นจุดร่วมสำคัญในการเชื่อมประสานการทำงานของทุกภาคส่วนที่เอื้อให้เกิดการทำงานร่วมกันของผู้ที่เข้ามาร่วมดำเนินงาน ซึ่งข้อตกลงร่วมที่เกิดขึ้นอาจเป็นลักษณะการทำบันทึกความเข้าใจร่วม (MOU) กฎกติกาการทำงานร่วม หรือข้อกำหนดการจัดการทรัพยากรชุมชน ขึ้นอยู่กับการออกแบบข้อตกลงและความต้องการของผู้ที่มีส่วนร่วมเป็นผู้กำหนด

8. การทบทวนการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานของสภาชุมชนเป็นการทำงานที่เกิดจากความร่วมมือจากทั้งสมาชิกสภาชุมชนและภาคีเครือข่าย จึงเป็นการดำเนินงานที่

สร้างการเรียนรู้ให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการ
ทบทวนและถอดบทเรียนการเรียนรู้เพื่อนำความรู้
ที่ได้ ทั้งจากบทเรียนจากการปฏิบัติงาน บทเรียนที่
ได้จากประชุมปรึกษาหารือทั้งเป็นทางการและ
ไม่เป็นทางการ บทเรียนจากการจัดการการทำงาน
ของเครือข่ายการทำงานร่วม เพื่อนำบทเรียนหรือ
ความรู้ที่ได้มาทำการพัฒนางานของสภาชุมชน
ให้สอดคล้องต่อสถานการณ์ พัฒนากระบวนการ
ทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น
โดยใช้พื้นที่สภาชุมชนเป็นพื้นที่ของการปะทะ
สังสรรค์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของทุกภาคส่วน
โดยทั่วไปสภาชุมชนมักมีการทบทวนการดำเนินงาน
ผ่านการจัดเวทีทบทวนแผนประจำปี เป็นการ
ทบทวนการดำเนินงานตลอดระยะเวลาหนึ่งปีของ
สภาชุมชน ซึ่งอาจเป็นการทบทวนแผนงาน
ทบทวนเป้าหมาย การสะท้อนบทเรียนการทำงาน
ที่ทำร่วมกับภาคีเครือข่าย รวมไปถึงการปรับปรุง
แผนการดำเนินงานให้มีความสอดคล้องกับ
สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนและการ
พัฒนาออกแบบกิจกรรม โครงการที่สร้างการ
เรียนรู้ให้แก่กลุ่มองค์กรชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง

5. อภิปรายผลการวิจัย

การเสริมสร้างความร่วมมือถือเป็นภาพ
สะท้อนความเข้มแข็งและการเป็นหนึ่งเดียวกันของ
ชุมชน การเสริมสร้างความร่วมมือสามารถเกิดขึ้น
ได้จากการสร้างสภาวะแวดล้อมหรือการวาง
เงื่อนไขที่เอื้อให้เกิดการทำงานร่วมกันของสภา
ชุมชนและภาคีเครือข่าย โดยการสร้างความร่วมมือ
สามารถมองได้ 2 รูปแบบ คือ 1) ความร่วมมือ

ภายในสภาชุมชน เป็นการวางเงื่อนไขที่ทำให้เกิด
ความร่วมมือภายในสภาชุมชนที่เกิดจากการสร้าง
ความร่วมมือจากส่วนของสมาชิก ผู้นำ แกนนำ
องค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้องที่อยู่ภายใต้สภาชุมชน
ในการจัดการทรัพยากรชุมชนร่วมกัน และ
2) ความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ที่เป็นการวาง
เงื่อนไขที่ทำให้เกิดความร่วมมือในการจัดการ
ทรัพยากรชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย
ทั้งที่เป็นกลุ่ม องค์กร หรือหน่วยงานภาครัฐ
ภาคเอกชน รวมถึงการทำให้เกิดความร่วมมือ
จากคนในชุมชน ใช้เวทีกลางของสภาชุมชนที่เป็น
พื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของหน่วยงานภาคี
เครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการจัดการ
ทรัพยากรชุมชนมีประสิทธิภาพ โดยการจัดการ
ทรัพยากรชุมชนที่เกิดขึ้นในชุมชนจะสามารถ
ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องเกิดจาก
ความร่วมมือร่วมใจของผู้ที่มีส่วนได้เสียในการมอง
เห็นความสำคัญของการจัดการทรัพยากรชุมชน
และร่วมกันออกแบบกระบวนการจัดการทรัพยากร
ชุมชน โดยมีสภาชุมชนเปรียบเสมือนแพลตฟอร์ม
กลาง (Platform) เชื่อมโยงการทำงานของทุกภาค
ส่วนเข้ามาร่วมกัน เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามา
ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมปรึกษาหารือ กำหนดแนวทาง
การพัฒนาชุมชนของตนเองที่ทำให้เกิดการจัดการ
ทรัพยากรที่เกิดผลเชิงรูปธรรม ต่างจากแนวทางการ
เสริมสร้างความร่วมมือของพีรพัฒน์ พันศิริ
(2562, หน้า 215-228) ได้เสนอแนวทางการพัฒนา
บทบาทและศักยภาพของสภาองค์กรชุมชนจังหวัด
นครปฐมในการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
ว่าควรพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาศักยภาพของสภา

องค์กรชุมชน โดยสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายวิชาการในพื้นที่อย่างจริงจัง และควรพัฒนาแนวทางการทำงานในพื้นที่ร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรับรู้และรับทราบบทบาทของกันและกัน ขณะเดียวกันควรมีเวทีในการหนุนเสริมศักยภาพซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดการเชื่อมต่อและส่งต่องานในพื้นที่แก่กันและกัน แต่จากการศึกษาพบว่า การเสริมสร้างความร่วมมือไม่ได้เกิดจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายเท่านั้น แต่เป็นการสร้างความร่วมมือที่เกิดจากการวางเงื่อนไขที่เอื้อให้เกิดความร่วมมือ ประกอบด้วย (1) การมีแนวคิดอุดมการณ์ร่วมของการเข้ามาเป็นผู้มีส่วนได้เสีย (2) การออกแบบพื้นที่กลางในการทำงานร่วม (3) การกำหนดเป้าหมายร่วม (4) การมองเห็นคุณค่าร่วม (5) การสร้างปฏิสัมพันธ์ผ่านการปฏิบัติงานร่วมกัน (6) การสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนบนฐานการนำรวมหมู่ (7) การสร้างข้อตกลงในการจัดการทรัพยากรชุมชนร่วมกัน และ (8) การทบทวนการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งข้อค้นพบจากการศึกษาบางประการสอดคล้องกับฐานแนวคิดการจัดการทรัพยากรร่วมของของ Elinor Ostrom (1990) ที่มองว่าการจัดการทรัพยากรร่วมต้องเกิดจากการเสริมสร้างความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนได้เสียบนเงื่อนไขการออกแบบการจัดการทรัพยากรร่วม 3 ระดับ ได้แก่ (1) กติการะดับปฏิบัติการ (Operational Rules) ที่เกิดจากผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรกำหนดกติการ่วม (2) กติกากำกับทางเลือกร่วม (Collective Choice

Rules) เป็นการให้ผู้ใช้ทรัพยากร ผู้มีอำนาจภายนอกหรือเจ้าหน้าที่ กำหนดนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากร และ (3) กติการะดับธรรมนูญ (Constitutional Rules) เป็นการให้ผู้มีสิทธิในการจัดการทรัพยากรเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกติกา โดยมีกรอบหรือหลักเกณฑ์ในการกำหนดกติกาในการจัดการทรัพยากรร่วมกัน และการที่ให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดกติกาย่อมทำให้อกติกาที่กำหนดโดยชุมชนนั้นสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งนำไปสู่การจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชนได้อย่างสมดุล และยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรใช้เวทีสภาชุมชนเป็นหนึ่งในเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อหาแนวทางในการจัดการทรัพยากรชุมชนและประเด็นปัญหาอื่นๆ

1.2 สภาชุมชนควรมีการพัฒนากระบวนการเชื่อมโยงการทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย เพื่อให้เกิดการเสริมสร้างความร่วมมือในแก้ปัญหาการจัดการทรัพยากรชุมชน และประเด็นปัญหาอื่นๆ ได้อย่างเป็นระบบ และสามารถจัดการต่อปัญหาที่เกิดขึ้นได้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาการบริหารเครือข่ายสภาชุมชนเพื่อการจัดการกับสถานการณ์ปัญหาระดับพื้นที่ชุมชน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาการเสริมสร้างความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรชุมชนของสภาชุมชนสามารถสรุปเป็นแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรชุมชน ประกอบด้วยเงื่อนไขสำคัญ 8 ประการ ได้แก่ 1) การมีแนวคิดอุดมการณ์ร่วมของการเข้ามาเป็นผู้มีส่วนได้เสีย

2) การออกแบบพื้นที่กลางในการทำงานร่วม 3) การกำหนดเป้าหมายร่วม 4) การมองเห็นคุณค่าร่วม 5) การสร้างปฏิสัมพันธ์ผ่านการปฏิบัติงานร่วมกัน 6) การสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนบนฐานการนำรวมหมู่ 7) การสร้างข้อตกลงในการจัดการทรัพยากรชุมชนร่วมกัน และ 8) การทบทวนการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรชุมชน

8. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ โครงการปริญญาเอก
กาญจนาภิเษก (คปก.) สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

(วช.) ที่เล็งเห็นความสำคัญการวิจัยและ
อนุมัติทุนสนับสนุนทุนประจำปี พ.ศ. 2560
รุ่นที่ 20

เอกสารอ้างอิง

- ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ. (2564). *คู่มือสภาพพลเมือง*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- พีรพัฒน์ พันศิริ. (2562). บทบาทและศักยภาพของสภาองค์กรชุมชนในการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษา สภาองค์กรชุมชนจังหวัดนครปฐม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 21(2), 215-228.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อรทัย อินตะไชยวงศ์. (2560). สิทธิชุมชนในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. *วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 1(1), 171-193.
- อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2558). ชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน. *วารสารนักบริหาร*, 35(1), 104-113.
- Ostrom, E. (1990). *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action*. UK: Cambridge University Press.
- Creswell, C. V. L. and Garrett, A. L. (2008). *Methodological issues in conducting mixed methods research designs*. In Advances in Berman, M. M. (ed.). *Advances in Mixed methods Research: Theories and Application*. London: Sage Publications.

